

5. SINIF

TÜRKÇE

SINIF İÇİ ETKİNLİK KİTABI

**Yeni Maarif
Modeli'ne Göre**
Hazırlanmıştır.

YAZARLAR

ÖYKÜ SEZGİN & GİZEM EKMEKÇİLER

Öğrenci
Merkezli
Etkinlikler

Yaşantı
Temelli
Öğrenme

Bağlam
Temelli
Öğrenme

Açık Uçlu
Sorular

Detaylı
Video
Çözümler

Bilgi
Kutuları

Etkileşimli
Tahta
Desteği

İŞ BİRLİĞİ İLE

3D
YAYINLARI

**MUSTAFA KEMAL
ATATÜRK**

İ S T İ K L Â L M A R Ş I

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır atanı;
Verme, dünyâları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak, toprağı sıksan şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

Ruhumun senden, İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli!
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dînin temeli
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli

O zaman vecd ile bin secde eder –varsa- taşım;
Her cerîhamdan, ilâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır rûh-i mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

MEHMET AKİF ERSOY

ön söz

Saygıdeğer Meslektaşlarımız, Sayın Velilerimiz ve Değerli Öğrenciler,

Türkçe, kökleri geçmişe uzanan kadim bir dildir. Bu dilin anlam ve anlatım inceliklerini öğrenebilmeniz bizim için çok kıymetlidir. Yeni Türkçe Öğretim Programı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre bu amaçla hazırlanmıştır. Biz de bu amaç doğrultusunda 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve Ödev Kitabı'nı sizlerle buluşturmaktan gurur ve mutluluk duyuyoruz.

Kıymetli Öğrenciler,

Eğitim-öğretim yaşamınız boyunca karşılaştığınız zorlukların farkındayız. Bu zorlukların üstesinden gelebilmeniz size yardımcı olacak bir ürünle tanışmanız için çok çabaladık. Bu kitapta konu eksiklerinizi fark edeceğiniz, eksik kaldığınız noktaları tamamlayacağınız, bir üst seviyeye ulaşacağınız püf noktalarına, etkinliklere ve sorulara yer verdik. Çeşitli etkinliklerle konuları pekiştirecek, çoktan seçmeli sorularla bir adım daha öteye geçeceksiniz. Türk ve dünya edebiyatı metinlerinden seçilmiş çeşitli örneklerle karşılaşmanız size okumayı sevdirecektir. Dilimizin inceliklerine tanıklık ettikçe dil hâkimiyetiniz artacak ve okuma-anlama süreçlerinde artık zorlanmayacaksınız.

Bu kitabın hazırlanmasında büyük emeği olan 3D Yayınları ekibine, 3D Yayınları Genel Müdürü Emre ERDOĞAN'a, ürün koordinatörümüz Fatmanur YILDIRIM'a, dizgi ve süreçlerini yöneten Tuğba SÖZEN'e çok teşekkür ederim.

Sevgili Öğrenciler,

Emeğinizi, gayretinizi görüyor ve sizi seviyoruz.

Tüm yaşamınız boyunca mutlu ve başarılı olmanız dileğiyle...

Gizem EKMEKÇİLER

OR BU KİTAPTA SENİ NELER BEKLİYOR YOR BU KİTAPTA SENİ NELER BEKLİYOR

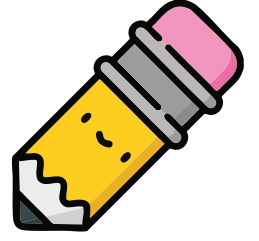
ÖĞRENCİ MERKEZLİ ETKİNLİKLER

Bu bölümde öğrencilerin aktif katılımını sağlayan, yaparak-yaşayarak öğrenmeyi destekleyen etkinlikler yer alır. Öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlar.

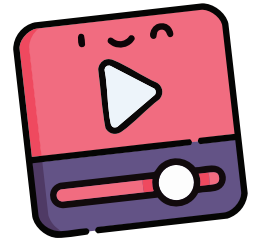
AÇIK UÇLU SORULAR

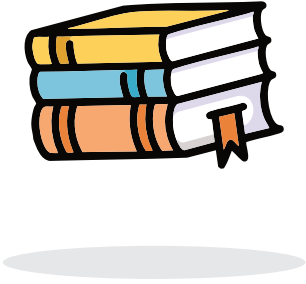
Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştiren, tek bir doğru cevabı olmayan, derinlemesine analiz ve değerlendirme yapmalarını sağlayan sorulardır. Bu sorular öğrencilerin özgün fikirler üretmesine ve farklı bakış açıları geliştirmesine olanak tanır.

DETAYLI VIDEO ÇÖZÜMLER

Uzman öğretmenler tarafından hazırlanan bu videolarda, konuların adım adım açıklamaları ve farklı soru tipleri için çözüm stratejileri sunulmaktadır. Görsel ve işitsel öğrenmeyi destekleyen içerikler, öğrencilerin zorlandıkları noktalara özel vurgular yapılarak hazırlanmıştır. Bu sayede öğrenciler, kendi öğrenme hızlarında tekrar yapabilir ve anlamadıkları konuları pekiştirebilirler.

BİLGİ KUTUSU

ÇALIŞMA KİTABI YÖNLENDİRMESİ

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

SÖZCÜKTE VE SÖZCÜK GRUPLARINDA ANLAM

Sözcüğün Anlamı, Çok Anlamlılık, Kalıplaşmamış Söz Grupları	8-9
Gerçek, Mecaz ve Terim Anlam	10-11
Eş, Zıt, Yakın Anamlı ve Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler	12-13
Aynı Kavram Alanına Giren ve Birbirini Çağrıştıran Sözcükler, Yabancı Sözcüklerin Türkçe Karşılıkları	14-15
Deyimler, İkişmeler ve Pekiştirmeler	16-17
Atasözleri ve Özdeyişler	18-19

BÖLÜM 2

CÜMLEDE ANLAM

Örtülü Anlam, Anamlı ve Kurallı Cümle Oluşturma, Cümleden Çıkarılabilecek Yargılar	22-27
Neden-Sonuç, Amaç-Sonuç, Koşul-Sonuç Cümleleri	28-31
Karşılaştırma, Benzetme, Örneklendirme ve Abartma Cümleleri	32-33
İhtimal (Olasılık), Tahmin, Gereklilik, Gerçekleşmemiş Beklenti, Terk Edilmiş Alışkanlık, Eleştiri, Varsayım ve Öneri Cümleleri	34-37
Öznel ve Nesnel Anlatımlı Cümleler	38-39
Gerçek ve Hayal Ürünü Unsurlar	40-41
Duygu Belirten İfadeler	42-43

BÖLÜM 3

METİNDE ANLAM

Metnin Yüzey Anlamı -Basit Çıkarımlar- (Metnin Konusu ve Başlığı)	46-47
Metnin Derin Anlamı -Basit Çıkarımlar- (Ana Düşünce, Ana Duygu)	48-49
Söz Sanatları, Şiirin Biçim Özellikleri	50-53
Metnin Derin Anlamı -Üst Düzey Çıkarımlar- (Yardımcı Düşünce)	54-55
Metinle İlgili Sorular, Metnin Anahtar Sözcükleri, Metinler Arası Karşılaştırma	56-61
Düşünceyi Geliştirme Yolları	62-63
Metnin Yapısı (Metnin Bölümleri, Metin Oluşturma, Metin Tamamlama, Akışı Bozan Cümle, Metni İkiye Bölme), Geçiş ve Bağlantı Unsurları	64-69
Paragraf Türleri (Tanıtma, Betimleme, Öyküleme)	70-71
Öyküleyici ve Sıralı/Kronolojik Metin Yapıları	72-73
Hikâye Unsurları, Anlatıcı Türleri	74-75

BÖLÜM 4

SÖZEL MANTIK-MANTIKSAL MUHAKEME

Sözel Mantık-Mantıksal Muhakeme	78-88
---	-------

BÖLÜM 5

GÖRSEL YORUMLAMA-GRAFİK VE TABLO OKUMA

Görsel Okuma	90-100
------------------------	--------

BÖLÜM 6

DİL YAPILARI VE SÖZ VARLIĞI

İsim ve Fiili Ayırt Etme	102-103
İsimler	104-109
İsimleri Çeşitli Özellikleri Bakımından Niteleyen ve Belirten Söz Varlığı/Dil Yapıları	110-113
İsmin Yerine Tercih Edilen Söz Varlığı	114-115
Karşılaştırma, Benzerlik ve Özetleme İşlevli Söz Varlığı/Dil Yapıları	116-118

BÖLÜM 7

YAZIM KURALLARI

Büyük Harflerin Yazımı, Sayıların Yazımı	120-132
--	---------

BÖLÜM 8

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Noktalama İşaretleri (Nokta, Virgül, Soru İşareti, İki Nokta, Üç Nokta, Ünlem İşareti, Kısa Çizgi, Uzun Çizgi ve Kesme İşareti)	134-144
---	---------

SÖZCÜKTE VE SÖZCÜK GRUPLARINDA ANLAM

1

İÇERİK ÇERÇEVESİ

- Sözcüğün Anlamı, Çok Anlamlılık, Kalıplaşmamış Söz Grupları
- Gerçek, Mecaz ve Terim Anlam
- Eş, Zıt, Yakın Anlamlı ve Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler
- Aynı Kavram Alanına Giren ve Birbirini Çağrıştıran Sözcükler, Yabancı Sözcüklerin Türkçe Karşılıkları
- Deyimler, İkillemeler ve Pekiştirmeler
- Atasözleri ve Özdeyişler

ÖĞRENME ÇIKTILARI

- Metinde geçen anlamını bilmediği söz varlığı unsurlarının anlamını tahmin edebilme
- Metinden hareketle söz varlığını geliştirmeye yönelik çözümleme yapabilme

Anahtar Kavramlar

Sözcük, Çok Anlamlılık, Sözcükler Arası Anlam İlişkileri

Cevap Anahtarı ve Video Çözümlere ulaşmak için QR kodu okutunuz.

SÖZCÜĞÜN ANLAMI,
ÇOK ANLAMLILIK,
KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ GRUPLARI

BİLGİ
KUTUSU

Sözcüğün Anlamı

Sözcük; bir veya birkaç heceden oluşan, anlamlı ses birliği; söz, kelime, lügat olarak tanımlanmaktadır. Çoğu sözcük anlamlı olduğu hâlde (kitap, çocuk, hayat vb.) anlamı olmayan sözcükler de (ve, gibi, ama, veya vb.) vardır.

Örnek

"Öğretmen" sözcüğünün anlamı "mesleği, bilgi öğretmek olan kimse"dir.

Çok Anlamlılık

Sözcükler cümle içinde farklı anlama gelecek biçimde kullanılabilir. Buna "çok anlamlılık" denir.

Örnek

"Geçmek" sözcüğü "Bu yoldan geçince karşınıza büyük bir çınar ağacı çıkacak." cümlesinde "bir yerden başka bir yere gitmek" anlamında kullanılmıştır. Aynı sözcük "Doktora gidip muayeneden geçti." cümlesinde "bir duruma uğramak, konu olmak" anlamında kullanılmıştır.

- 1 Seden Hanım'la Murat Bey içeri girdiklerinde televizyon açıldı ve evin ışıkları yanıyordu. Kanepede yan yana uyan ikizlerin üzeri özenle örtülmüştü. Ayak uçlarına kıvrılmış ve başını kanepenin kenarına dayamış olan ağabeyleri ise belli ki film izlerken dalmıştı.

Bu metindeki bazı sözcüklerin anlamları aşağıda "□, ▲, ● ve ☆" sembolleri ile karışık olarak verilmiştir. Bu sözcükleri bulup bulmacadaki yerlerine yerleştiriniz ve şifre sözcüğe ulaşınız.

□ : Açılmış, kapalı olmayan.

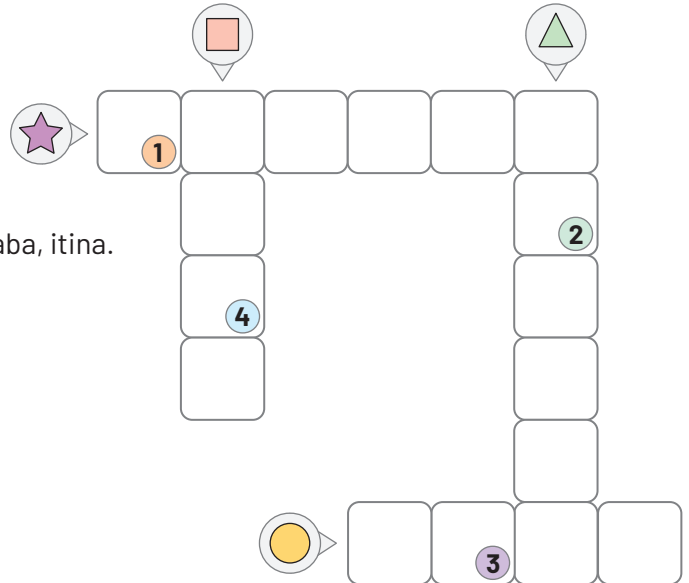
▲ : Birkaç kişinin oturabileceği genişlikte koltuk.

● : Bir işin elden geldiğince iyi olması için gösterilen çaba, itina.

☆ : Isı, ışık veren bir konuma geçmek.

Şifre Sözcük

1	2	3	4
---	---	---	---

- 2 Aşağıdaki cümlelerde geçen "okumak" sözcüğünün cümlede kazandığı anlamı karşısında verilen açıklamalardan uygun olanı ile eşleştiriniz.

Cümleler

- a. Yanıma gelip bana hangi kitabı okuduğumu sordu.
- b. Liseden sonra okumak istemedi, iş hayatına atıldı.
- c. Öfkeli olduğunuzu yüzünüzden hemencecik okudum.
- ç. Düğünümüze komşularımızın ailelerini de okuyalım.
- d. Okuduğu türkülerin hepsini kendi yöresinden derlemiş.

Anlamlar

1. Şarkı, türkü vb.ni sesli olarak nağme ile söylemek.
2. Bazı belirtilerle bir anlamı, gizli bir duyguyu anlamak, kavramak.
3. Bir metni sadece harf ve işaretlere bakıp anlamak veya metni seslendirmek.
4. Bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek.
5. Bir yere çağırmak, davet etmek; okuntu göndermek.

a

b

c

ç

d

BİLGİ KUTUSU

Kalıplaşmamış Söz Grupları

Sözcükler bir araya gelip söz grubu oluşturabilir. Bu söz grupları kalıplaşmamış olduğu için anlamları sözlükte bulunmaz, cümlenin bütünündeki anlam ilişkisinden (bağlam) çıkarılır.

Örnek

"Sana öğüt vermek suya yazı yazmak gibi." cümlesinde "suya yazı yazmak" söz grubunun anlamı "sonuç vermeyecek bir işe girişmek"tir.

- 3 Köpeğim Alvin'i kaybedeli yaklaşık beş yıl oldu. Yüreğimdeki sızı dindi ama onu çok özleyorum.

a. Bu metindeki altı çizili söz öbeğinin cümle içinde kazandığı anlamı yazınız.

b. "Kaybetmek" sözcüğünü metindeki anlamıyla farklı bir cümle içinde kullanınız.

- 4 Sait Faik'in birçok öyküsünde İstanbul var. Örneğin "Dolapdere". "Dolapdere" öyküsü, İstanbul'u gezen birinin izlenimlerini, gördüklerini sözcüklere dökmesi gibi. Öykünün genel anlatımı karamsar ve olumsuz değil. Bununla birlikte Sait Faik, dünyayı ve insanların durumunu eskisi kadar günlük güneşlik görmüyor.

Bu metindeki altı çizili söz öbekleriyle anlatılmak istenenleri sırasıyla yazınız.

GERÇEK, MECAZ VE TERİM ANLAM

BİLGİ KUTUSU

Gerçek Anlam

Gerçek anlam, bir sözcüğün aklımıza ilk gelen anlamıdır. Sözcüklerin sözlükte yer alan ilk anlamları da gerçek anlamlarıdır. Bu yüzden gerçek anlama "sözlük anlamı" da denir.

Örnek

"Bitmek" sözcüğü "Bu hafta tüm paramı bitirdim." cümlesinde gerçek anlamıyla kullanılmıştır.

Mecaz Anlam

Sözcüklerin gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlardır.

Örnek

"Bitmek" sözcüğü "Yaşlı kadın, bir haftada hastalıktan bitmiş." cümlesinde mecaz anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

1 Aşağıdaki cümlelerde mecaz anlamda kullanılan sözcüklerin altını çizin.

- Bu hastalık yaşlı adamı iki ayda eritmişti.
- Yaş aldıkça iyice çökmüş, alnı çizgilerle dolmuştu.
- Sana çok bozuldum, deyince yaptığım hatayı anladım.
- Evlerine gelen konuklara oldukça sıcak davranırdı.
- Soğuk havalarda dışarıyı izleyerek düşüncelere daldı.

2 Aşağıda verilen sözcükleri gerçek ve mecaz anlamlarıyla cümle içinde kullanınız.

Ağır

Gerçek: _____

Mecaz: _____

Yüksek

Gerçek: _____

Mecaz: _____

Ateş

Gerçek: _____

Mecaz: _____

Geniş

Gerçek: _____

Mecaz: _____

Kırmak

Gerçek: _____

Mecaz: _____

Terim Anlam

Bir bilim, sanat, meslek dalıyla ya da bir konuyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere "terim anlamlı sözcükler" denir.

Örnek

"Üçgen" sözcüğü bir matematik terimidir.

3 Aşağıdaki terimleri ait oldukları alanların altlarına yazınız.

gol

fiil

sahne

dekor

isim

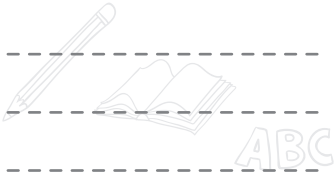
ofsayt

ek

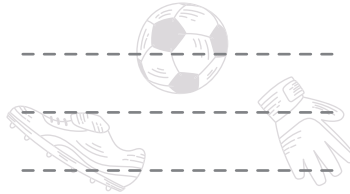
suflör

antrenör

Türkçe Terimleri

Futbol Terimleri

Tiyatro Terimleri

4 Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerden gerçek anlamda kullanılanlara "G", mecaz anlamda kullanılanlara "M", terim anlamda kullanılanlara "T" yazınız.

a. Kapının kolunu iyice çevirince anahtar düştü.

f. Odasına kapanmış, okuduğu kitaba kilitlenmiş.

b. Oyunun ikinci perdesi çok heyecanlıydı.

g. Sözcüklerin köklerini bu derste öğreneceğiz.

c. Çiçeklerle çevrelenmiş bu bahçeyi çok seviyorum.

ğ. Sıcaklıklar artınca meteoroloji uyardı.

ç. Çekmecenin gözünden lazım olacak eşyaları çıkardı.

h. Eskiye ayakkabısının burnu iyice açılmıştı.

d. Koyu bir sohbeta dalınca her şeyi unuttuk.

ı. Elindeki gazeteyi okuduktan sonra bana verdi.

e. Müzenin kapanmasına neredeyse bir saat var.

i. Kandaki alyuvar sayısı oldukça önemlidir.

EŞ, ZİT, YAKIN ANLAMLI VE EŞ SESLİ (SESTEŞ) SÖZCÜKLER

BİLGİ KUTUSU

Eş Anlamlı Sözcükler

Yazılışları farklı, anlamları aynı olan sözcüklere "eş anlamlı sözcükler" denir.

Örnek

Kelime - sözcük | Öğrenci - talebe

1 Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri, verilen sözcüklerin eş anlamlılarıyla tamamlayınız.

hediyeye

okul

olanak

öykü

itina

- Bana aldığı _____ görmek için sabırsızlanıyorum.
- Kitaplarını odasındaki kitaplığa _____ yerleştirdi.
- Projenin bu kadar kısa sürede bitmesine _____ yoktu.
- Ünlü yazar, _____ mezun olur olmaz iş hayatına atılmış.
- Katıldığı _____ yarışmasında dereceye girmeyi umuyor.

BİLGİ KUTUSU

Zıt Anlamlı Sözcükler

Aralarında anlamca karşıtlık bulunan sözcüklere "zıt anlamlı sözcükler" denir.

Örnek

İlk - son | Hızlı - yavaş

NOT: Bir sözcüğün olumsuzluğu o sözcüğün zıt anlamlısı değildir.

Örnek

Sulu - susuz, konuşmak - konuşmamak sözcükleri zıt anlamlı değildir.

2 Aşağıdaki cümlelerde altı çizili olan sözcüklerden zıt anlamı olanları "✓" ile işaretleyiniz.

- Dost, kara günde belli olur, demiş atalarımız. ☐ **ç.** Yazar, son romanında açlık çeken kesime değinmiş. ☐
- Yaptığı işi oldukça beğenmiş, sevinmişti. ☐ **d.** Güneş batmadan aceleyle dışarı çıkmak istediler. ☐
- Savaş, bu dünyanın görüp göreceği en kötü şeydir. ☐ **e.** Koşucular, başlangıç çizgisinin gerisinde bekliyorlar. ☐

BİLGİ KUTUSU

Yakın Anamlı Sözcükler

Yakın anlam; bir kelimenin anlamının, başka bir kelimeyle benzer veya ilişkili olması durumunda kullanılan bir terimdir.

Örnek

Çalışmak - koşturmak | Yollamak - atmak

3 Aşağıdaki sözcüklerin yakın anlamlılarını verilen sözcüklerden hareketle karşlarına yazınız.

keder	çığnemek	yanlış	koşmak	inmek
fırlatmak	ahbap	rahat	hoplamak	üşümek

Üzüntü: _ _ _ _ _

Özgür: _ _ _ _ _

Kaçmak: _ _ _ _ _

Yalan: _ _ _ _ _

Alçalmak: _ _ _ _ _

Atmak: _ _ _ _ _

Zıplamak: _ _ _ _ _

Donmak: _ _ _ _ _

Basmak: _ _ _ _ _

Arkadaş: _ _ _ _ _

BİLGİ KUTUSU

Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler

Yazılışları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere "eş sesli (sesteş) sözcükler" denir. Düzeltme işareti (^) kullanılan sözcüklerle, kullanılmayan sözcükler eş sesli değildir.

Örnek

"El" sözcüğü eş seslidir. | **El**indeki yara gittikçe büyümüş. | Hâlimizden **el** ne anlar.

4 Aşağıdaki cümlelerde eş sesli olan sözcüklerin altını çizin.

- Başındaki yazmayı düzeltip tekrar işe koyuldu.
- Resmî kura göre doların değeri arttı.
- Nisan ayında başlayan bahar yağmurları bitti.
- Yaşı ne olursa olsun, insan hayallerinden vazgeçmemeli.
- Yüzündeki lekelerden kurtulmak istiyordu.

5 Bilgi: Anlamca karşıtlık bildiren sözcükler zıt anlamlıdır.

Örnek: İtmek - Çekmek

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde zıt anlamlı sözcükler birlikte kullanılmıştır?

- Eş dost sohbetlerinde hep bu konular konuşulurdu.
- Küçük yaşlarımda daha çok tiyatro oyunları izlerdim.
- Bazı insanlar, gerçek mutluluğu çok uzakta arıyorlar.
- Kumaşta hem doğal hem de yapay madde kullanıldı.

AYNI KAVRAM ALANINA GİREN VE
BİRBİRİNİ ÇAĞRIŞTIRAN SÖZCÜKLER,
YABANCI SÖZCÜKLERİN TÜRKÇE
KARŞILIKLARI

BİLGİ KUTUSU

Aynı Kavram Alanına Giren Sözcükler

Aynı anlamda olmasa bile ortak alanda kullanılan sözcükler aynı kavram alanına girer.

Örnek

Buzdolabı, fırın, ütü sözcükleri farklı anlamdadır ancak bunlar elektrikli ev aleti olma bakımından aynı kavram alanına girer.

1 Aşağıdaki sözcüklerden aynı kavram alanına girenleri gruplandırınız.

otobüs

gemi

sandalye

kalem

uçak

defter

tabure

koltuk

kalemıraş

BİLGİ KUTUSU

Birbirini Çağrıştıran Sözcükler

Bir sözcüğün zihninizde başka bir sözcüğü anımsatmasına "çağrışım" denir.

Örnek

"Dünya" sözcüğü; "gezegen, kara, deniz" sözcüklerini çağrıştıracaktır.

2 Aşağıdaki sözcüklerin çağrıştırdığı kavramları oklarla gösterilen yerlere yazınız.

özlem

vatan

adalet

huzur

aile

sanat

Yabancı Sözcüklerin Türkçe Karşılıkları

Teknoloji, kültürel etkileşim, bilgi alışverişi gibi nedenlerle dilimize yabancı dillerden sözcükler girebilir.

Bu sözcükler dilimize yerleşmeden önce bunların Türkçe karşılıklarını kullanmalıyız.

Örnek

"Ambulans" sözcüğü yerine "cankurtaran" sözcüğü kullanılmalıdır.

3 Aşağıdaki yabancı sözcüklerin Türkçe karşılıklarını karşlarına yazınız.

Printer

Dizayn

Gala

Doküman

Vizyon

Adisyon

Faks

Konsept

Part-time

İnternet

4 Türkçede artık çok fazla yabancı sözcük var. Bunlar henüz dilimize yerleşmedi ancak dikkat edilmezse Türkçemiz yabancı sözcük işgali altında kalacak. Örneğin "misyon" sözcüğü yerine " _ _ _ _ ", "link" sözcüğü yerine " _ _ _ _ ", "garanti" sözcüğü yerine " _ _ _ _ " sözcüğünü kullanırsak dilimize büyük katkıda bulunmuş olacağız.

Bu metinde boş bırakılan yerlere aşağıdaki sözcüklerden hangisi getirilemez?

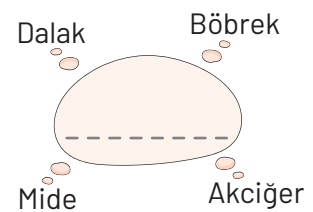
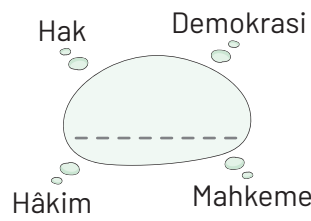
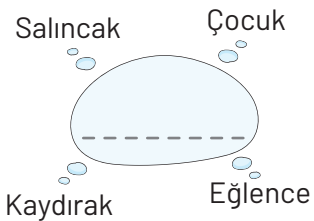
A) gösterim

B) görev

C) güvence

D) bağlantı

5 Aşağıdaki şekillerin etrafında bulunan sözcüklerin çağrıştırdığı sözcük, boş bırakılan yere yazılacaktır.

Buna göre, boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi yazılamaz?

A) İç organlar

B) Çocuk parkı

C) Hukuk

D) Temizlik

DEYİMLER, İKİLEMELER VE PEKİŞTİRMELER

BİLGİ KUTUSU

Deyimler

Bir olay veya durumu ifade eden kalıplaşmış söz gruplarına "deyim" denir.

Deyimlerin Özellikleri:

1. En az iki sözcükten oluşur.
2. Genellikle mecaz anlamlıdır. Bazı deyimler gerçek anlamda da kullanılır.
3. Sözcüklerin yeri veya kendisi değiştirilemez.
4. Ders verici özellik taşımaz.
5. Kısa ve etkili sözlerdir.

Örnek

"Suya sabuna dokunmamak" deyimini, sakıncalı konularla ilgilenmemek, davranışlarını kimseyi incitmeyecek biçimde ayarlamak anlamlarına gelir.

NOT: Cümle biçiminde deyimler de vardır.

Örnek

Atı alan Üsküdar'ı geçti.

1 Aşağıdaki deyimlerin anlamlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

- Göz atmak: _____
- Dikkate almak: _____
- Etekleri zil çalmak: _____
- Ağzı kulaklarına varmak: _____
- Dara düşmek: _____
- Surat mahkeme duvarı: _____
- El ayak çekilmek: _____

BİLGİ KUTUSU

İkilemeler

İkileme; cümledeki anlamı pekiştirmek, güçlendirmek ve daha dikkat çekici hâle getirmek için aynı, yakın ya da zıt anlamlı sözcüklerin yan yana getirilmesiyle oluşturulmuş söz gruplarıdır. Bu söz grupları farklı şekillerde oluşabilir.

Eş Anlamlı Sözcüklerle Oluşanlar: **ses seda**

Zıt Anlamlı Sözcüklerle Oluşanlar: **bata çıka**

M Harfinin Eklenmesiyle Oluşanlar: **büyük müyük**

Aynı Sözcüğün Tekrarıyla Oluşanlar: **ağır ağır**

Yakın Anlamlı Sözcüklerle Oluşanlar: **kılık kıyafet**

Her ikisi de Anlamsız Sözcüklerle Oluşanlar: **kem küm**

Biri Anlamlı, Biri Anlamsız Sözcüklerle Oluşanlar: **ufak tefek**

2 Aşağıdaki bilgileri "✓" işareti koyarak doğru ya da yanlış olarak cevaplayınız. Cevap yanlış ise doğrusunu yazınız.

"Anneannem, yaşını doğru dürüst bilmiyordu." **cümlesinde ikileme vardır.**

DOĞRU

☐

YANLIŞ

☐

Doğrusu, _____

"Bayramda sokaklar alı pullu bayraklarla donanmıştı." **cümlesinde her ikisi de anlamsız sözcüklerle kurulmuş ikilemeye yer verilmiştir.**

DOĞRU

☐

YANLIŞ

☐

Doğrusu, _____

"Ben yolda hızlı hızlı yürüyorum." **cümlesinde aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş ikilemeye yer verilmiştir.**

DOĞRU

☐

YANLIŞ

☐

Doğrusu, _____

"Yanıma kitap mitap almadım." **cümlesinde eş anlamlı sözcüklerin tekrarıyla kurulmuş ikileme vardır.**

DOĞRU

☐

YANLIŞ

☐

Doğrusu, _____

BİLGİ KUTUSU

Pekiştirmeler

Pekiştirme, bir sözcüğe anlamını kuvvetlendirmek için ilaveler yapılmasıdır. Genellikle "m, p, r, s" ünsüzleri eklenerek yapılır. "Mi" sözcüğü kullanılarak yapılan pekiştirmeler de vardır.

Örnek

Pembe + s → Pespembe
Güzel mi güzel

3 Aşağıdaki sözcükleri pekiştirilmiş sözcükler hâline getiriniz.

Mavi → _____

Gündüz → _____

Açık → _____

Sıkı → _____

Mor → _____

Sağlam → _____

Karışık → _____

Ak → _____

Sarı → _____

Dolu → _____

Temiz → _____

Koyu → _____

Katı → _____

Kırmızı → _____

İnce → _____

4 "Ağız" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim içinde kullanılmamıştır?

A) Çok öfkeli, adını ağzına almıyor.

B) Ağzının kenarında sivilce çıkmış.

C) Şaşkınlıktan ağzı açık kaldı.

D) İki arkadaş ağız ağıza konuşuyormuş.

ATASÖZLERİ VE ÖZDEYİŞLER

BİLGİ KUTUSU

Atasözleri

Atasözü; bir fikri veya öğüdü kısa ve kesin olarak anlatan, eskiden beri söylenegelmiş sözlerdir. Çoğunlukla halkın ortak bilgeliğini dile getirir.

Örnek

Sakla samanı, gelir zamanı. (Gereksiz görülen şey ileride gerekli olabilir.)

Atasözlerinin Özellikleri:

- Toplumların asırlarca süren deneyimlerinden ve gözlemlerinden elde ettikleri yargılarını, ortak düşünce ve tutumlarını yansıtır.
- Eğitici ve öğüt vericidir.
- Halk arasında dilden dile dolaşarak gelecek kuşaklara aktarılır.
- Kalıplaşmıştır ve anonimdir (söyleyeni belli olmayan).
- Bazıları gerçek, bazıları mecaz, bazıları da hem gerçek hem de mecaz anlamlıdır.

Örnek

Akıl, akıldan üstündür. (Gerçek anlamlı)(Bir kimsenin aklına gelmeyen bir çare, başka birinin aklına gelebilir.)
Taş yerinde ağırdır. (Mecaz anlamlı)(Kişinin değerini en iyi bilenler, kendi çevresinde bulunanlardır.)

1 Aşağıdaki açıklamaları, verilen atasözleri ile eşleştiriniz.

Açıklamalar

a. Bir şeyin gerçek değeri, ancak ona çok ihtiyaç duyulduğu zaman iyi anlaşılır.

b. Küçük de olsa birtakım belirtilerin önemli olaylara işaret olduğunu anlatan bir söz.

c. İnsan sıkıntısını başkasına açıklayarak giderebilir.

ç. Herkesin bildiği gerçekler inkâr edilemez.

d. Etkili kişi, kendi yakınlarına yardımcı olamaz.

Atasözleri

1. Güneş balçıkla sıvanmaz.

2. Abanın kadri yağmurda bilinir.

3. Derdini söylemeyen derman bulamaz.

4. Mum, dibine ışık vermez.

5. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

a

b

c

ç

d

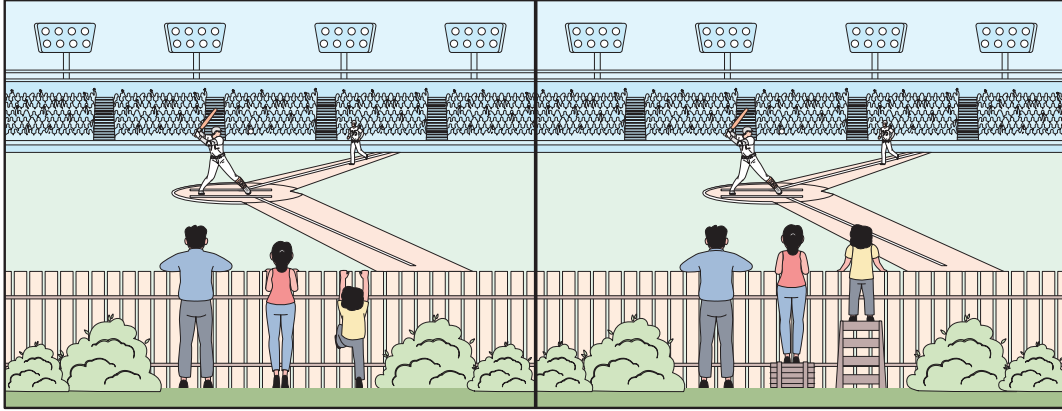
Özdeyişler

Özdeyiş, bir düşüncüyü en kısa, en özlü biçimde anlatan bir veya birkaç cümleden oluşan bilgece sözlerdir. Özdeyişlerin söyleyeni bellidir.

Örnek

Hayatta en hakiki mürşit ilimdir. (Mustafa Kemal Atatürk)

2

Bu görselde vurgulanmak istenen mesajı özetleyen özdeyişleri "✓" ile işaretleyiniz.

- a. Adalet, evrenin ruhudur. (Ömer Hayyam) ☐
- b. Gerçek özgürlük, başkalarının özgürlüğüne saygı duymaktır. (Abraham Lincoln) ☐
- c. Aşılmasına imkân olmayan hiçbir duvar yoktur. (Anton Çehov) ☐
- ç. Adalet, mülkün temelidir. (Atatürk) ☐
- d. Adalet dünyadan kalkarsa insan hayatına değer verecek bir şey kalmaz. (I. Kant) ☐
- e. İnsancıl olmadıkça adil olamazsın. (Vauvenargues) ☐
- f. Özgürlük, kendi doğrularımızı yaşama cesaretidir. (Mahatma Gandhi) ☐
- g. Cahil kimsenin yanında kitap gibi sessiz ol. (Mevlâna) ☐
- ğ. Adalet olmadan düzen olmaz. (Albert Camus) ☐

3

- Sakla samanı, gelir zamanı.
- Dağ başından duman eksik olmaz.
- Göz görmeyince gönül katlanır.

Aşağıdaki açıklamalardan hangisi bu atasözlerinden herhangi birine ait değildir?

- A) Büyük iş yapanların her zaman üzüntüleri, sıkıntıları vardır.
- B) Yakınımızda bulunmayanların özlemine, acısına daha kolay dayanılır.
- C) Gerçek dost; üzüntülü, sıkıntılı günlerde yalnız bırakmaz.
- D) Gereksiz görülen şey ileride gerekli olabilir.

Bu bölüme öğrendiklerinizle ilgili önemli notlarınızı yazabilirsiniz.

ÖĞRENME GÜNLÜĞÜ

A series of horizontal dashed lines for writing notes, spanning the width of the page below the title.